

ІННОВАЦІЙНЕ УПРАВЛІННЯ

УДК 338.24

Радіонова Н.Й.,
к.е.н., доц. Бориспільського інституту
муниципального менеджменту при МАУП

ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТІВ ПРИ ФОРМУВАННІ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

АНОТАЦІЯ

Подано результати досліджень організаційного забезпечення оцінки інноваційного розвитку підприємства.

Ключові слова: Інноваційні процеси, організаційне забезпечення, оцінка, розвиток підприємства.

Постановка проблеми. У зв'язку зі складністю інноваційних процесів, яка пояснюється існуючим багаторівневим організаційно-технологічним ланцюгом взаємозв'язків між дослідницькими, виробничими та комерційними підрозділами, забезпечення управління інноваційним розвитком на підприємствах має здійснюватися на основі наукових принципів і методів та відповідати поставленим цілям і завданням, які враховують усю сукупність взаємозв'язків між об'єктами управління: технологічними, соціальними, економічними, комунікаційними та ін. Ця складна сукупність взаємозв'язків між об'єктами управління в організаційній системі підприємства вимагає дослідження організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств.

Стан вивчення проблеми. Оцінкафакторів, що мають вплив на інноваційний

розвиток підприємства досліджені досить широко. Проте, питання організаційного забезпечення для оцінки ефективності інноваційного розвитку підприємства потребують більш детального та поглибленого дослідження.

Мета дослідження. Метою статті є узагальнення існуючих підходів до організаційного забезпечення оцінки інноваційного розвитку підприємства та дослідження підсистеми організаційно-економічного забезпечення управління інноваційним розвитком.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед проаналізованих джерел слід визнати, що найбільш вагомий внесок у оцінку рівня інноваційного розвитку підприємств зробили такі вчені, як Л.І. Федулова, С.М. Ілляшенко, В.Б. Мелехін, Ш.Т. Ісмаїлова, М.С. Абібулаєв, А.А. Трифілова.

Огляд економічної літератури з питань організаційного забезпечення оцінки інноваційного розвитку підприємства дозволив дійти висновку, що незважаючи на різноаспектність та різноспрямованість досліджень науковці єдині у ствердженні, що своєчасна та ефективна оцінка інноваційного розвитку підприємств може запобігти впровадженню у виробництво заздалегідь неефективних інноваційних проєктів, що має вагомий вплив на підвищення ефекти-

вності функціонування для кожного учасника конкурентної боротьби у вирішенні визначених завдань.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення взаємодії функціонально пов'язаних з інноваційним розвитком підприємства підрозділів є частиною організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства. Ця взаємодія повинна здійснюватися на основі формально установлених (регламентованих) та неформальних організаційних зв'язків між елементами організаційної системи підприємства. При цьому організаційне забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств повинне базуватися на виконанні базових організаційних принципів, до яких віднесено: принцип делегування повноважень; принцип функціональної регламентації; принцип організаційної цілісності.

Перший принцип, який має лежати в основі організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств, – це принцип делегування повноважень. Делегування повноважень представляє собою процес розподілу функціональних обов'язків, завдань та відповідальності між окремими структурними підрозділами та виконавцями. В межах організації, що діє в рамках делегування повноважень, неформальні міжфункціональні зв'язки між організаційними одиницями замінено на формальні, які зафіксовані і регламентовані для прийнятої ієрархії відносин, що дозволяє уникнути труднощів через неоднозначний розподіл відповідальності. Ці зв'язки дозволяють швидко і гнучко управляти процесами міжфункціональної спеціалізації та інтеграції.

В рамках делегування повноважень відбувається передача відповідальності за виконання певної роботи, що забезпечує досягнення деякого проміжного результату інноваційної діяльності. Відмітна риса реалізації цього організаційного принципу – це здійснення інтеграції не по вертикалі, а по горизонталі.

На основі реалізації принципу делегування повноважень здійснюється визначення складу, ієрархії підпорядкування і чисельності ланки управління. Велике значення має визначення і встановлення необхідних зв'язків для ефективної міжфункціональної співпраці. У інноваційному менеджменті відомо три типи організацій-

них форм управління інноваційним розвитком: координаційний, централізований і матричний.

Оскільки організаційна форма підприємства залежить від встановленої системи управління і пов'язана з організаційною структурою управління, то в організаційному забезпеченні управління інноваційним розвитком необхідно враховувати особливості і призначення системи і структури управління. Структура управління представляє собою співвідношення окремих підрозділів у відповідності до закріпленої в організаційних документах ієрархії. Можна відзначити такі основні варіанти організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств: повна стандартизація всіх правил і процедур; встановлення ієрархії відповідальності в процесі виникнення проблем; планування результатів і проміжних показників для встановлених ієрархічних зв'язків.

Другий принцип, який має лежати в основі організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств, – це принцип функціональної регламентації. На більшості підприємств машинобудівної галузі число рівнів прямого підпорядкування може бути більше десяти, починаючи з генерального директора і закінчуючи робітниками. Зрозуміло, що для багаторівневої ієрархічної підсистеми на різних організаційних рівнях можуть бути сформовані неоднакові організаційні структури. Такі функціональні одиниці, як відділ НДДКР і відділ маркетингу, вимагають створення гнучких і динамічних структур, доповнених неформальними зв'язками.

В галузі виробництва більшою мірою цінується чітке виконання всіх завдань в зазначені терміни, творча ініціатива не повинна порушувати налагоджений виробничий процес. Тут ефективним буде застосування лінійної структури управління або її незначних модифікацій. Тому великого поширення набули „змішані” організаційні форми, що складаються з декількох видів організаційних структур управління і відповідних механізмів. Саме використання такого різноманіття елементарних організаційних форм дозволяє враховувати всі особливості організації залежно від її цілей і ресурсного забезпечення, а також швидкозмінювані чинники зовнішнього середовища.

Третій принцип організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств – принцип організаційної цілісності, який передбачає: сприйняття організації як цілісного організму з особливими властивостями, одночасно з цим враховується і те, що організація складається з деякого числа елементів і підсистем, що мають специфічні властивості; чітке визначення меж функціональної організації підприємства, за якої її оточення ділиться на відповідні блоки: науково-технічний, фінансовий, виробничий, правовий, соціальний та ін.; розуміння організації як цілеспрямованої системи, що має декілька цілей; визнання того факту, що існує ряд проміжних цілей для окремих функціональних підрозділів, а постановка декількох цілей на верхньому рівні пояснюється прагненням організації до постійного розвитку в галузі розробки нових ідей, виробництва, фінансів, збуту; моделювання цілісної системи з урахуванням того, що зміна одного елемента обов'язково зачепить і галузь функціонування інших елементів, пов'язаних з ним безпосередньо або через інші елементи організації.

Принципи організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств є тією необхідною базою, яка забезпечує створення необхідних умов для інноваційного розвитку підприємства, ефективного функціонування системи управління інноваційною діяльністю, управління процесами створення і освоєння нової продукції.

Науково обґрунтована сукупність принципів організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств дозволить додати інноваційному об'єкту необхідних властивостей, сприяючи досягненню поставленої мети, а також вибрати найбільш ефективні в цих умовах методи реалізації завдань.

Принципи організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств мають носити обов'язковий характер і обумовлюють дію певної сукупності методів, схильних до зміни залежно від трансформації чинників і умов навколишнього середовища. Враховуючи зроблені іншими авторами спроби систематизації принципів управління, планування, програмування, фінансування інноваційного розвитку, вважаємо за необхідне ак-

центувати увагу на двох групах принципів: глобальних та локальних принципах організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств.

Окрім визначення базових принципів організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств пропонується виділити сукупність функціональних принципів. Запропонована схема класифікації функціональних принципів організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємств орієнтує організаційну систему підприємства на активізацію інноваційної діяльності (рис. 1).

Ця схема відрізняється від раніше створених, у яких провідними виступали принципи централізації, ієрархії управління, координації, терміновості, збалансованості ресурсного забезпечення та ін., тобто принципи, засновані на централізованому управлінні. Ризиковий період вніс свої корективи до процесу управління інноваційним розвитком на машинобудівних підприємствах. Реалізація цих принципів регламентує і створення гнучкого організаційного забезпечення інноваційного розвитку на підприємстві.

Практична реалізація базових та функціональних принципів організаційного забезпечення інноваційного розвитку підприємства має орієнтувати систему управління інноваційним розвитком на формування конкурентних переваг, акумулювання знань, обмін досвідом й навчання. Для цього регулювання процесів розвитку слід здійснювати на основі позитивних зворотних зв'язків та створеної в процесі розвитку дієвої інформаційно-управлінської системи. Вона мусить бути зорієнтована не лише на збирання контрольної інформації, а й на інформаційне забезпечення підтримки процесів створення, поширення, обробки й використання знань усередині утвореної організаційної структури підприємства.

Оскільки процес інноваційного розвитку розглядається в роботі як керована кількісна або якісна позитивна динаміка стану об'єкта на основі дії інноваційних чинників, а позитивна динаміка об'єкта є результатом реалізації суб'єктом управління управлінських дій в межах своєї компетенції, то діяльність суб'єкта управління нормативно має бути спрямована на досягнення цілей суб'єктів контролю (власни-

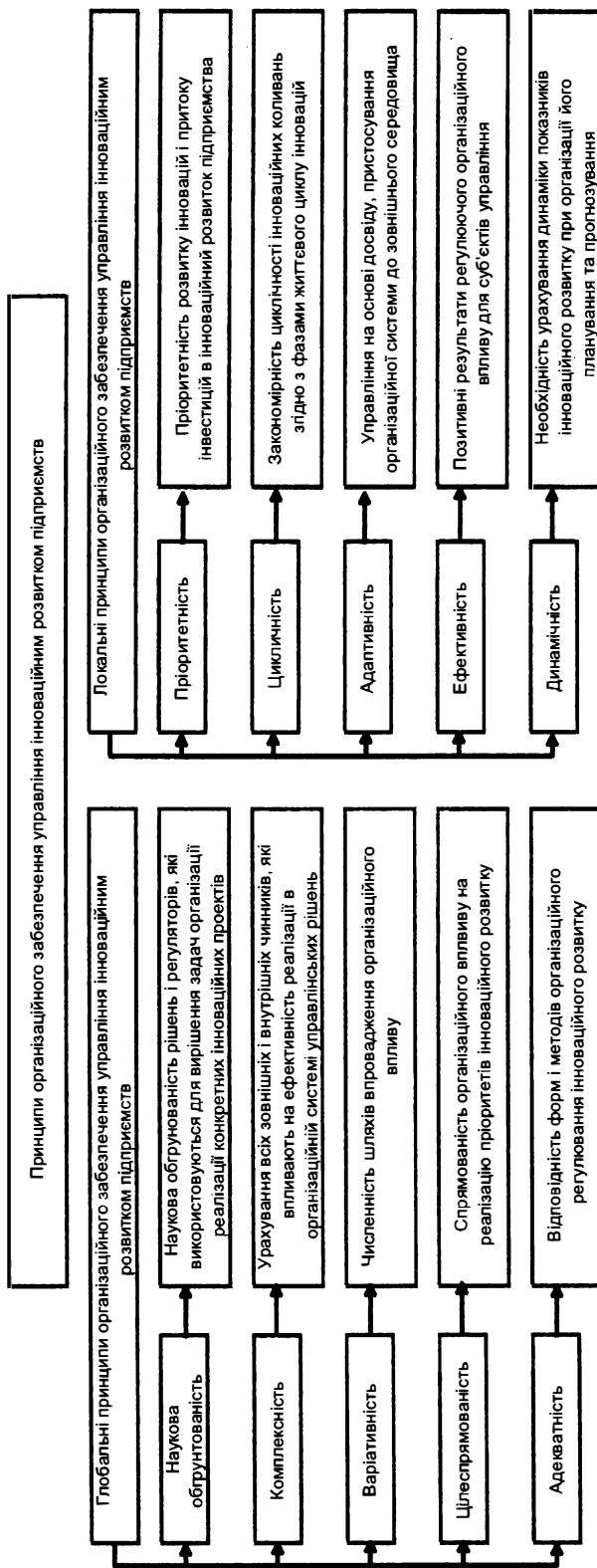

Рис. 1. Класифікація принципів організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства¹

¹ Розроблено автором.

ків та контролюючих груп), але позитивно спрямована на досягнення власних цілей в межах визначеної регламентами компетенції. Тому зовнішні та внутрішні умови організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства доцільно представити у виді схеми факторної моделі організаційного забезпечення інноваційного розвитку підприємства (рис. 2).

На запропонованій схемі факторної моделі організаційного забезпечення інноваційного розвитку підприємства визначено дві групи чинників: зовнішні чинники організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства та внутрішні чинники організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства.

Перша складова факторної моделі організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства обумовлена об'єктивною динамікою зовнішнього організаційного середовища і впливає як на внутрішні мотиви суб'єкта управління інноваційним розвитком, так і на суб'єкти контролю і на сам об'єкт інноваційного розвитку.

Динаміка зміни стану зовнішнього організаційного середовища машинобудівного підприємства пов'язана зі зміною найбільш впливових чинників макрооточення підприємства (зміни у політичній ситуації, зміни у технологічному укладі, зміна економічної кон'юнктури, соціальні і культурні зміни, зміни у правовому регулюванні) та макрооточення підприємства (зміни у діях постачальників, дії контролюючих органів, зміни у поведінці конкурентів, дії органів місцевої влади, зміни у споживчій поведінці).

Особливість впливу чинників макрооточення підприємства на організаційне забезпечення управління інноваційним розвитком полягає у таких характеристиках:

1. Некерованості впливу. Зміна зовнішніх чинників макрооточення є некерованою з боку органів управління підприємства. Тому про зовнішнє середовище кажуть взагалі як про некерований чинник, або як про „природне оточення”.

2. Опосередкованості впливу. Вплив зовнішніх чинників макрооточення на внутрішнє організаційне середовище підприємства є опосередкованим, оскільки змінює всю сукупність „правил гри”, тобто взає-

мовідносин між економічними агентами мікрооточення і відповідно внутрішнього організаційного середовища підприємства.

3. Глобальності впливу. Зміна зовнішніх чинників макрооточення призводить до всеосяжних змін у всіх сферах діяльності підприємства, адже зміна зовнішніх умов функціонування веде до змін зовнішніх функцій і, як наслідок, до перепроєктування функціональної моделі підприємства.

4. Довгостроковості впливу. Зміна зовнішніх чинників макрооточення відбувається протягом значного періоду часу і тому має довгостроковий характер як стосовно змістовної частини змін, так і стосовно їхніх наслідків для підприємства.

5. Невизначеності наслідків впливу. Зміна зовнішніх чинників макрооточення є важкопрогнозованими, тому наслідки впливу не є детермінованими та однозначними для різних об'єктів.

Оскільки будь-яка організація існує у деякому оточенні, тому при дослідженні організаційного забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства необхідними є питання вивчення впливу чинників макрооточення.

Сукупний вплив чинників макрооточення на функціонування і розвиток підприємства визначено в науковій літературі в широко відомому понятті „кон'юнктура”. Хоча при цьому поняття „кон'юнктура” використовується здебільшого у макроекономічних та загальноотсортетичних дослідженнях, у той час як в курсах з менеджменту, маркетингу та економіки використовується все ж таки поняття „зовнішнє макроекономічне середовище” та „макрооточення”. Тим самим робиться наголос на те, що кон'юнктура є зовнішнім некерованим чинником по відношенню до такого об'єкта дослідження, як підприємства. Змістовно й структурно поняття „кон'юнктура” та „макрооточення” практично не відрізняються.

Кон'юнктура (від лат. „congiungo”, італ. „congiuntura”) – „сукупність умов, взятих в їхньому взаємному зв'язку, перехідну ситуацію, обставину, стан речей” (цит. за [5, с. 23]). В словнику О.Б. Борисова наводиться таке визначення: „Економічна кон'юнктура – стан економіки, рівень економічної активності ...” [2]. Р.Б. Поздрьова і Л.І. Цигичко прямо вказують на синонімічність понять „зовнішнє середовище” і „економічна кон'юнктура”.

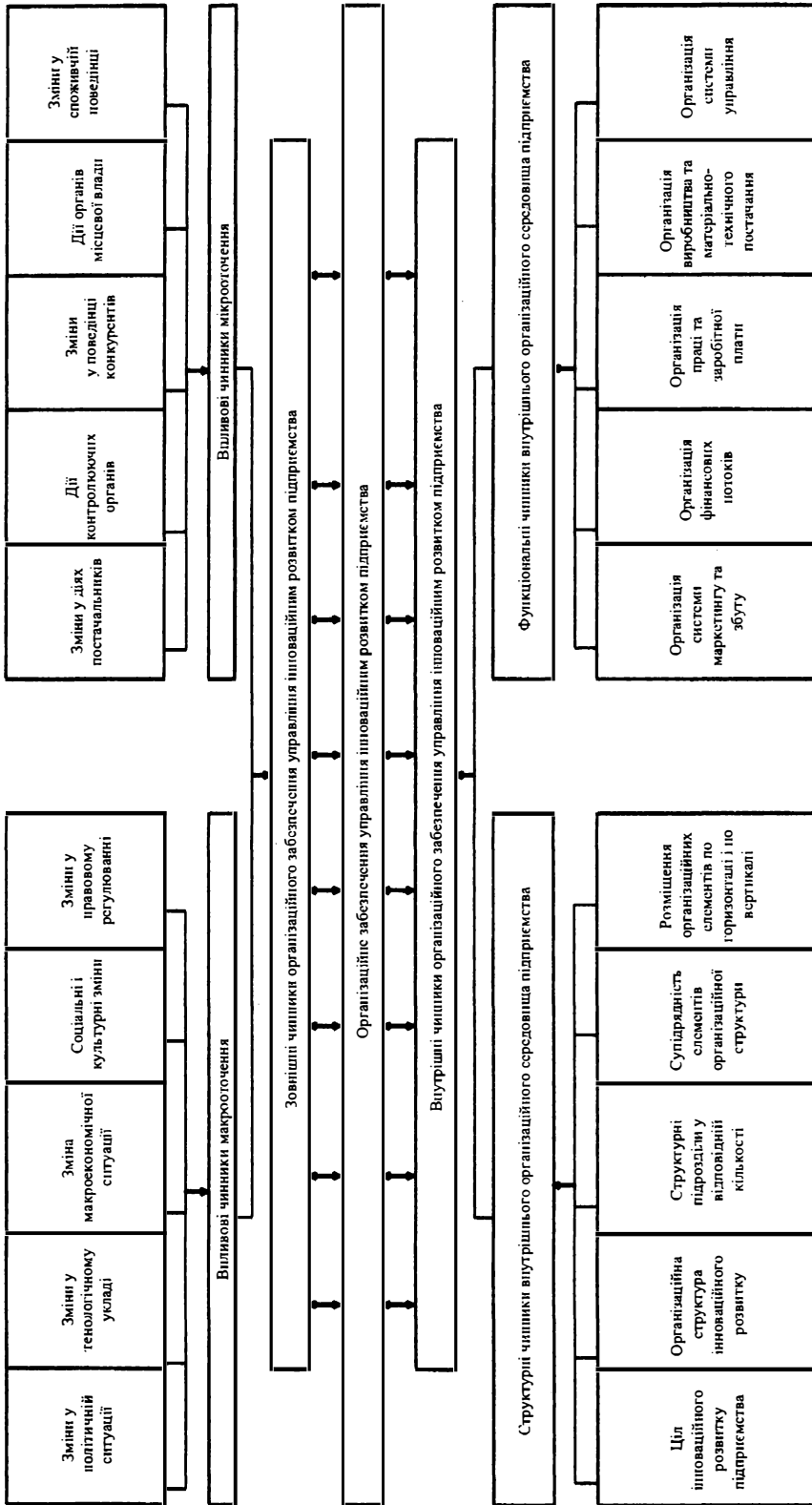

Рис. 2. Схема факторної моделі організаційного забезпечення інноваційного розвитку підприємства ²

² Розроблено автором.

В радянській економічній літературі поняття „кон'юнктура” приймається в усіх випадках, коли мова йде про характеристику ситуації, що складається у зовнішньому економічному середовищі по відношенню до господарюючого суб'єкта.

Дослідження маркетингового середовища і дослідження ринку передбачають аналіз і прогноз різних економічних, демографічних, соціальних, природних, політичних та інших умов і обставин. Всі вони являють собою кон'юктуроутворюючі чинники згідно з термінологією, прийнятою у радянській економічній літературі” [5, с. 23]. Тобто на думку Р.Б. Поздрьової та Л.І. Цигичко „...дослідження ринку і маркетингового середовища ... і вивчення кон'юнктури є поняттями-синонімами” [5, с. 23].

Слід зазначити, що структура ринкової або економічної кон'юнктури співпадає лише із структурою макрооточення підприємства, оскільки обидві галузі включають економічні, демографічні, соціальні, природні, політичні та інші чинники, але не включають мікрооточення підприємства (конкурентів, постачальників, споживачів та ін.).

Економічна кон'юнктура так само, як і зовнішнє макроекономічне середовище підприємства, є сьогодні предметом широкого кола теоретичних та прикладних досліджень в межах різних дисциплін (менеджменту, маркетингу, економічного аналізу та ін.). Мабуть, жодне наукове дослідження та жодна курсова робота чи проект з менеджменту та маркетингу не залишають осторонь цю тематику. Крім того, декілька офіційних міжнародних установ займаються дослідженнями економічної кон'юнктури, серед яких аналітичні служби СОТ, МВФ і МБРР, ОПЕК, спеціалізовані державні і приватні організації:

Національне бюро економічних досліджень (США);

Американський інститут економічних досліджень (США);

Паціонопальна рада економічного розвитку (Англія);

Національний інститут економічних і соціальних досліджень (Англія);

Мюнхенський інститут економічних досліджень (Німеччина);

Інститут світової економіки (Німеччина);

Берлінський інститут економічних досліджень (Німеччина);

Національний інститут статистики і економічних досліджень (Франція);

Паризька торгова палата (Франція).

В Україні ці дослідження перебувають лише у стадії становлення. Широке коло досліджень кон'юнктури, їхнього фінансування приватними і урядовими установами пояснюється спробами стабілізувати економічний стан в період кризи. Проте незважаючи на широке розповсюдження досліджень економічної кон'юнктури та зовнішнього макроекономічного оточення і публікацію спеціалізованих оглядів, багато з них сьогодні не задовольняють вимогам науковців і практиків.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Оскільки розвиток з позиції організаційного забезпечення пов'язано із зміною її цілей, характерною рисою організаційного забезпечення інноваційного розвитку є той факт, що існуюча структура перестає відповідати новій цілі, і для забезпечення нових функцій приходиться змінювати структуру, а іноді й склад системи, і навіть перебудувувати всю систему. Реалізація розроблених в ході дослідження підходів до організаційного забезпечення інноваційного розвитку підприємства можлива лише за наявності відповідного економічного забезпечення, яке повинне бути спрямованим на формування економічних стимулів інноваційного розвитку підприємства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України „Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні” // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 13. – С. 354–358.
2. **Борисов А.Б.** Большой экономический словарь / А.Б. Борисов. – М.: Книжный мир, 2003. – 895 с.
3. **Магомедов А.Г., Мусаева В.П., Мелехин В.Б.** Ситуационная модель оперативного строительным производством с нечеткой логикой / А.Г. Магомедов, В.П. Мусаева, В.Б. Мелехин / Вестник ДНЦ РАН. – № 10. – 2001. – С. 131–139.
4. Менеджмент та маркетинг інновацій : [монографія] / [за ред. С.М. Ілляшенко]. – Суми: ВТД „Університетська книга”, 2004. – 616 с.
5. **Ноздрева Р.Б.** Маркетинг: как побеждать на рынке / Р.Б. Ноздрева, Л.И. Цыгичко. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 304 с.
6. **Топоровська Л.Й.** Сутність та значення інноваційних програм підприємств / Л.Й. Топоровська // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2007. – № 4. Т. 1. – С. 130–133.
7. **Трифилова А.А.** Оценка эффективности инновационного развития предприятия / А.А. Трифилова. – М.: Финансы и статистика, 2005. – 304 с.
8. **Ціпуринда В.** Управління впровадженням інновацій на підприємстві / В. Ціпуринда // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2007. – № 4. – С. 95–99.

АННОТАЦІЯ

Представлены результаты исследования инновационного развития предприятия. Представлены результаты исследования инновационного развития предприятия. Представлены результаты исследования инновационного развития предприятия. Представлены результаты исследования инновационного развития предприятия. Представлены результаты исследования инновационного развития предприятия.

ANNOTATION

The results of researches of the innovative development of enterprise are given. The results of researches of the innovative development of enterprise are given. The results of researches of the innovative development of enterprise are given. The results of researches of the innovative development of enterprise are given. The results of researches of the innovative development of enterprise are given.